

УДК[378.147.1:004.9]:81`243

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ КОМП'ЮТЕРНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

©Пономарьова О.І.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Інформація про автора:

Пономарьова Ольга Ігорівна: ORCID: 0000-0003-0415-5504; o.ponomaryova@mail.ru;
кандидат педагогічних наук; доцент кафедри іноземних мов; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, пр. Леніна, 9а, м. Харків, 61166, Україна.

У статті розглядаються дидактичні особливості та можливості практичного застосування комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземної мови спеціального вжитку та проаналізовано їхній вплив на формування іншомовної професійної компетенції студентів. Визначені шляхи вдосконалення комп'ютерних технологій із метою більш активного використання їх на практичних заняттях з іноземної мови.

Ключові слова: інтернет ресурси; комп'ютерні програми; комп'ютерне тестування; мультимедійні технології.

Пономарева О.И. «Использование компьютерных средств в обучении иностранному языку профессиональной направленности»

В статье рассматриваются дидактические особенности и возможности практического применения компьютерных технологий в процессе обучения иностранному языку профессиональной направленности и проанализировано их влияние на формирование иноязычной профессиональной компетенции студентов. Определены пути совершенствования компьютерных технологий с целью более активного их использования на практических занятиях по иностранному языку.

Ключевые слова: интернет-ресурсы; компьютерные программы; компьютерное тестирование; мультимедийные технологии.

O. Ponomarova «Innovative Computer Technologies Application in the Process of Foreign Languages for Special Purposes Training»

The didactic peculiarities and the possibilities of computer technologies practical application in the process of foreign language for special purposes training are considered and their influence on the formation of professionally oriented language students' competence is analyzed in the article. Ways of further computer technologies development aimed at their more efficient application in the classroom are outlined.

Keywords: computer programs; computer testing; Internet resources; information technologies; multimedia technologies.

Актуальність. Процес переходу до інформаційного суспільства в Україні, а також економічні, політичні та соціальні зміни, що його супроводжують, прискорюють реформування системи освіти. Найбільш ефективному розв'язанню зазначених проблем сприяє дистанційне навчання, яке здійснюється на основі сучасних педагогічних, інформаційних та телекомунікаційних технологій. Темпи розвитку інноваційних технологій та комп'ютерних засобів у сучасному суспільстві потребують їх застосування в навчальному процесі вищих навчальних закладів.

В умовах зміни змісту освіти, коли викладачі іноземних мов шукають нові засоби інтенсифікації процесу формування професійної іншомовної компетенції студентів та навичок мовленнєвої діяльності, інформаційно-комунікативні технології, відрізняючись високою мірою інтерактивності, можуть створювати унікальне навчально-виховне середовище для вирішення різних дидактичних завдань із вивчення іноземних мов

(фахових, пізнавальних, інформаційних, культурних). Все це зумовлює необхідність упровадження сучасних освітніх інформаційних технологій у практику навчання іноземних мов у цілому та іноземної мови професійного спрямування зокрема.

Ступень вивчення проблеми. Аналіз останніх публікацій засвідчує наявність у науково-педагогічній літературі досліджень зазначеної проблеми в таких напрямках: застосування комп'ютерних технологій навчання (І. Булах, І. Дичківська, І. Городянський, Е. Полат та ін.), аналіз сучасних навчальних комп'ютерних програм (О. Кашина, О.І. Помету та ін.), інноваційні технології навчання (А. Нісімчук, О. Піхота, М. Папагутіна, О. Плугатарьова, І. Серповська та ін.), інноваційні підходи до навчання іноземної мови професійного спрямування (О. Андрущенко, І. Башмакова, О. Плотнікова, О. Черемська та ін.). Більшість науковців розглядають різні аспекти проблеми використання новітніх інноваційних технологій у навчальному процесі, зазначаючи збільшення ролі електронних засобів навчання на всіх ступенях процесу освіти, але можливості використання сучасних інформаційних технологій у процесі навчання іноземних мов та іноземної мови професійного спрямування зокрема досліджено недостатньо, що й зумовлює актуальність обраної теми [1; 3; 5; 7].

Метою цієї статті є проаналізувати дидактичні особливості та можливості інформаційних технологій навчання, мультимедійні технічні засоби та визначити їхній вплив на процес формування професійної іншомовної компетенції студентів немовних вищих навчальних закладів.

Інформаційні освітні технології з комплексом програм і устаткування та сукупністю технічних та дидактичних засобів розподіляють на програмно-методичні (програми, методичні рекомендації, тематичні плани тощо); навчальні (навчальні програми, електронні підручники, словники, енциклопедії, довідники); контрольні (тестові та програми з оцінювання). Комп'ютерні програми залежно від методичних цілей підрозділяють на контролюючі, навчальні, тренувальні, демонстраційні, імітаційні, довідково-інформаційні, мультимедійні підручники тощо [7;35].

До напрямків поширеного використання інформаційних технологій для формування іншомовної професійної компетенції можна віднести використання комп'ютерних програм (тестових, навчальних, спеціальних) та використання електронних засобів навчання (комп'ютерних, мультимедійних, мережі Internet з інтерактивними ресурсами та новими засобами комунікації).

Комп'ютерне тестування сьогодні є одним із найефективніших засобів контролю в навчанні іноземної мови. Тестування, як метод педагогічного вимірювання, полягає у кількісному вимірюванні рівня знань, умінь, навичок із метою оцінювання. Інструментом такого вимірювання є тест - система завдань специфічної форми, змісту, розташованих за зростанням складності [2;15].

Більшість фахівців, що досліджували проблему комп'ютерного тестування, стверджують, що в галузі іноземних мов цей метод тестування став активно використовуватися з 60-х років XX століття. Всю історію питання можна розділити на три періоди - структурний період (structural CALL), комунікативний період (communicative CALL) й інтегрований (integrative CALL). Кожному з періодів відповідає певний рівень розвитку технологій та різні педагогічні підходи. Структурний підхід до комп'ютерного тестування став особливо популярним у 60-70 роки. Суть методу полягала в тому, що мова розглядалася як «поведінка», яку слід вивчати шляхом багаторазового повторення окремих слів і фраз. Аудіо-лінгвальний метод Ч. Фріза і Р. Ладо розглядав мову як віддзеркалення історії, культури і побуту народу та вважав наслідування та повторення кращими методами засвоєння мови, а порівняння та переклад непридатними для навчання. Комунікативний період, що прийшов на зміну структурному періоду, характеризувався тим, що основна увага стала приділятися використанню мовних зразків у різних ситуаціях. Популярні комп'ютерні програми того періоду включали завдання з реконструкції, які надавали можливість працювати з окремими словами й уривками текстів [4;26].

Складні комп'ютерні програми стали активно застосовуватися в лінгвістичній галузі лише відносно недавно, головним чином під час тестування з іноземної мови. Професор Дж. Ларсон підкреслює, що тестування на основі комп'ютера (Computer-assisted testing or CAT) використовує різні технічні можливості, що допомагають при тестуванні, такі, як складання самого тесту, його розсилка, підрахунок результатів, звітність за підсумками тесту, забезпечення зворотного зв'язку з тестованим та інші. Сучасний метод оцінювання "peer-тестування" (Peer evaluation) в режимі "онлайн" ґрунтується на критеріях довідкової оцінки та дозволяє студентам самостійно оцінювати виконані завдання. Ефективність і необхідність використання комп'ютера при тестуванні залежить від ряду чинників: бюджетні обмеження, кількість студентів, частота проведення тестів, наявність необхідного устаткування. Необхідно також зважити основні переваги і недоліки як комп'ютерного, так і традиційного (paper-based) тестування [4;35].

Комп'ютерні навчальні програми з вивчення іноземної мови професійного спрямування надають можливість використання програмного продукту різного ступеню складності, в залежності від особистого рівня знань студента, задовольняють вимоги комунікативного підходу, дозволяють ознайомитися зі словом як лексичною одиницею, із значенням слова, з лексичними шарами мови. Найбільш оптимально їх використовувати для стимулювання засвоєння іншомовних лексичних одиниць, демонстрації мовного зразка у вигляді діалогу, монологу чи цілісного комунікативного сюжету, аудіовізуальної ілюстрації змісту мовних зразків, створення фахової тематичної наочності [1;58].

Програма Power Point для підготовки презентацій забезпечує введення теоретичних мовних основ та здійснення професійної комунікації. Вона дозволяє створювати системи мультимедійних презентацій із використанням текстової інформації, графічних об'єктів, анімації, аудіо- та відеоматеріалів. Використання PowerPoint презентації на заняттях з іноземної мови спеціального вжитку сприяє створенню проблемних фахових ситуацій на заняттях, більш ефективному засвоєнню лексичних одиниць, набуттю вмінь монологічного та діалогічного мовлення, відпрацюванню граматичних навичок.

Використовуючи інформаційні ресурси всесвітньої об'єднаної системи комп'ютерних мереж Інтернет та інтегруючи їх у процес навчання іноземної мови, можна ефективно вирішувати дидактичні завдання з формування професійної іншомовної компетенції, а саме: вдосконалити навички мовленнєвої діяльності, вміння аудіювання та читання на основі автентичних звукових та письмових фахових текстів, поповнити словниковий запас, здійснити інтерактивне спілкування з діловими партнерами чи учасниками електронних наукових конференцій, передати та отримати інформацію за спеціальністю, провести пошук статті, реферату, ознайомитися з останніми науковими дослідженнями [6].

Оскільки володіти іноземною мовою означає вміти спілкуватися, сприймати та передавати інформацію, саме Інтернет-ресурси надають можливості комунікації, одержання інформації, публікації. Можливість організації спілкування та діалогічного мовлення Інтернет надає в режимі електронної пошти, конференції, проведення інтернет-проектів тощо. Використання платформи модульного об'єктно орієнтованого динамічного навчального середовища (Moodle) забезпечує спілкування в режимі онлайн за допомогою вебкамери в інтерактивних заходах (форум, семінар, чат, опитування, дебати тощо). Інформацію, яку отримують через Інтернет, можна структурувати, представити її у вигляді таблиць, схем, алгоритмів, графічних ілюстрацій. Можливість публікації власної інформації Інтернет надає через створення власної сторінки в Інтернеті, сайта чи блога.

Блог являє собою веб-сайт, змістом якого є текст, зображення або мультимедіа, які регулярно обновлюються та коментуються. Існують сервіси для безкоштовного створення та ведення блогів (наприклад, www.wordpress.com). Блоги можна класифікувати на блог викладача (програми курсів, завдання); блог студента, блог групи (для професійної інтеракції), блог-проект (для презентації проектів студентів).

До нових засобів онлайн комунікації можна віднести Skype, Google Talk, RaidCall, відеододатки до соціальних мереж (ВК, Facebook) тощо. Скайп дозволяє спілкуватися з фахівцями інших країн та брати участь у дискусії з професійної тематики, вдосконалювати

мовлення за допомогою носіїв мови, виконувати лінгвістичні завдання. Використання скайпу створює ситуацію реальної професійної комунікації, що поповнює мову студента сучасним лексичним матеріалом зі спеціальності та сприяє розвитку навичок усного мовлення. Такий вид навчання можна використовувати на аудиторних заняттях, а також у режимі дистанційного навчання [3;25].

Формування професійної іншомовної комунікативної компетенції засобами інформаційних технологій здійснюється в мультимедійному середовищі через модель використання в інтерактивному режимі роботи віртуальних середовищ (віртуальні проекти, ігри); модель організації власної інформації (її відбір, верифікація, оцінка); модель творчості (створення презентацій, анімацій, кліпів, електронних газет); модель спілкування (конференції, форуми). Використання мультимедійних засобів у навчанні іноземної мови спеціального вжитку дозволяє моделювати будь-яку мовну ситуацію, в якій закріплюються фахова лексика і мовні звороти, та інтегрувати професійні аспекти до процесу навчання. Мультимедійні навчальні технології, являючи собою сукупність технічних та дидактичних засобів навчання, надають можливість подавати навчальну інформацію у текстовому, графічному, звуковому, відео, анімаційному та інших форматах. Поєднання інформаційних матеріалів різних форматів дає змогу максимально унаочнити навчальний матеріал, створити спеціальне мовне чи фахове середовище, що сприяє більш якісному засвоєнню матеріалу. Інтеракція студентів з пошуковими системами, порталами, серверами загального та спеціалізованого характеру та з носіями англійської мови сприяє інтерактивному навчанню [8;71].

Основними засобами навчання студентів іноземної мови професійного спрямування за допомогою мультимедійних технологій є різноманітні навчальні програми та тренажери, спрямовані на розвиток мовних та мовленнєвих навичок. Мультимедійні продукти з великим інформаційним об'ємом на різних електронних носіях (USB Flash, CD, DVD-диски) включають енциклопедії, довідники зі спеціальності, словники, навчальні ігри.

Комп'ютерні мовні навчальні ігри допомагають зробити більш привабливим та ефективним процес оволодіння мовним матеріалом. Іграм властиві характеристики, що дають підставу розглядати їх як засіб навчання, оскільки засоби здійснення навчальної та ігрової діяльності ідентичні. Навчальна задача розглядається як модель проблемної ситуації, а імітаційне моделювання в грі є способом формулювання завдання. Якщо в гру привнести мету, властиву навчальній діяльності, а специфічну ігрову мотивацію доповнити пізнавальним інтересом, то ігрова діяльність стає діяльністю навчальною. Розвиток розмовних навичок у процесі гри здійснюється через занурення у віртуальну мовну чи професійну ситуацію.

Інформаційні технології є також засобом керування самостійною роботою студентів, що дозволяє їм самостійно регулювати процес сприйняття навчальної інформації, здійснювати самостійний пошук матеріалів для підготовки доповідей і рефератів; контролювати успішність навчання за допомогою комп'ютерного тестування тощо.

Електронні підручники зараз широко використовуються в сучасній практиці викладання іноземної мови спеціального вжитку, самостійній роботі студентів, у системі дистанційної форми навчання. Перші інтерактивні курси на компакт-дисках надавали можливість розвитку комунікативних умінь та забезпечення контролю знань. Переваги сучасних електронних підручників, що можуть сьогодні містити велику кількість навчальних вправ, детальної мовної чи професійної інформації, у порівнянні з традиційними друкованими підручниками такі: доступність отримання електронної інформації, мобільність, сучасність (наявність інтерактивного зв'язку з сучасними освітніми ресурсами), варіативність методики викладання, інформаційна насиченість (електронні бібліотеки, словники, енциклопедії тощо), можливість постійного оновлення інформаційного матеріалу. Практика використання електронних підручників засвідчила їх ефективність через якість засвоєння студентами викладеного матеріалу під час здійснення індивідуального самонавчання.

Дистанційне навчання, що реалізується за допомогою новітніх інформаційних технологій, базується на активізації самостійної діяльності та індивідуальному підході до навчання. Система дистанційної освіти динамічно розвивається у зв'язку з оснащенням освітніх закладів комп'ютерною технікою та Інтернетом. Дистанційна форма реалізує адаптивні алгоритми в навчанні, забезпечує об'єктивним оперативним зворотним зв'язком викладачів, посилює можливості індивідуалізації навчання, дозволяє студентам обирати засіб, час, місце навчання. Лекції в цифровому форматі передаються через комп'ютерну мережу та зберігаються в комп'ютерній базі даних дистанційних університетів. Основними задачами створення курсів з англійської мови спеціального вжитку для системи дистанційного навчання є формування навчальних модулів з оволодіння мовними та професійними знаннями і уміннями, відбір оптимальних засобів постачання інформації, розробка стратегії ефективного оцінювання.

Висновок. Таким чином, можна зробити висновок, що формування професійної іншомовної компетенції студентів немовних ВНЗ неможливе без використання сучасних комп'ютерних засобів, що забезпечують автентичний мовний матеріал зі спеціальності, інтенсифікують його засвоєння, мотивують до пошуку новітньої фахової інформації. Впровадження новітніх інформаційних технологій у процес навчання іноземної мови допомагає вирішувати ряд дидактичних задач з удосконалення мовних компетенцій шляхом реалізації принципово нових форм та методів навчання, використання мережі Інтернет та спілкування з носіями мови на професійні теми. Застосування інформаційних технологій сприяє прискоренню процесу мотивованого вивчення іноземної мови та формуванню професійних навичок, дозволяючи перейти від вивчення статичної мовної моделі та лексичних одиниць до динамічної системи розумових дій.

Подальшого дослідження потребує проблема створення повноцінних методик використання новітніх інформаційних технологій у викладанні іноземних мов, оскільки розвиток мультимедійних засобів сьогодні суттєво випереджає можливості методичного забезпечення. Викладач повинен не лише застосовувати у своїй діяльності готові програмні продукти, а й виступати розробником власних навчально-методичних програмних засобів. Розробка курсів з англійської мови спеціального вжитку для системи дистанційної освіти також вимагає технічної та методичної реалізації.

Упровадження інноваційних комп'ютерних засобів у процес навчання іноземної мови професійного спрямування активізує використання мережі Інтернет з її потужними ресурсами та допоможе зробити процес навчання більш ефективним та різноманітним.

Список використаних джерел

1. Андрущенко О. Англомовне професійне спілкування з використанням ІТ / О. Андрущенко // Відкритий урок. – 2012. – № 1. – С. 56–60.
2. Булах І.Є. Створюємо якісний тест: навч. посіб. / І.Є. Булах, М. Р. Мруга. – Київ : Майстер-клас, 2006. – 160 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. / А.С. Нісімчук. – Київ: Просвіта, 2000. – 368 с.
5. Пехота О. М. Освітні технології / О.М. Пехота. – Київ : А.С.К., 2002. – 225 с.
6. Плугатарьова О. І. Використання Інтернет-контенту під час вивчення іноземної мови / О. І. Плугатарьова // Англійська мова та література. – 2011. – № 11. – С. 14.
7. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ : А.С.К., 2004. – 192 с.
8. Черемська О. Формування мовної і комунікативної компетенції мовної особистості у вищій школі / О. Черемська // Вища освіта. – 2010. – № 12. – С. 63–72.

References

1. Andrushchenko, O 2012, 'Anglomovne profesiine spilkuвання z vukorustanniam IT' [English-Speaking Professional Communication with the help of Information Technologies], *Vidkryti urok* [Open Lesson], no. 1, pp. 56-60.

2. Bulakh, IY & Mruga, MP 2006, *Stvoryuiemo yakisnyi test* [Creating Effective Test], Maister-Class, Kyiv.

3. Dychkivska, IM 2004, *Innovatsiini pedahoichni tekhnolohii* [Innovative Pedagogic Technologies], Akademyvudav, Kyiv.

4. Nisimchuk, AS 2000, *Suchasni pedahohichni tekhnolohii* [Contemporary Pedagogic Technologies], Prosvita, Kyiv.

5. Pekhota, OM 2002, *Osvitni tekhnolohii* [Education Technologies], A.S.K., Kyiv.

6. Plyhatarova, OI 2011, 'Vukorystannia Internet contentu pid chas vyvchennia inozemnoi movu' [Internet Content Usage in the Process of Foreign Languages Training], *Anhliiska mova ta literatura* [English Language and Litterature], no. 11, p.14.

7. Pometun, OI & Pyrozhenko, LV 2004, *Ineractyvni tekhnolohii navchannia: teoriia, praktyka, dosvid* [Interactive Education Technologies: theory, practice, experience], A.S.K., Kyiv.

8. Cheremska, O 2010, 'Formuvannia movnoi i komunikatyvnoi kompetensii movnoi osobystosti u vyschii shkoli' [Language and Communicative Students' Competence Formation in High School], *Vyshcha Osvita*, no. 12, pp. 63-72.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2014р.